

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Θ. ΖΩΡΑ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας
Διευθυντοῦ τοῦ Σπουδαστηρίου Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας

Ν. ΘΩΜΑΖΑΙΟΣ ΚΑΙ ΕΠ. ΑΝΝΙΝΟΣ

(ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία καὶ ἄγνωστα κείμενα)

Εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Φλωρεντίας σφύζονται τὰ κατάλοιπα τοῦ σοφοῦ φιλόλογου καὶ ἄγνου φιλέλληνος Νικολάου Θωμαζαίου¹, ἐκδότου, ὡς γνωστόν, πλουσίας συλλογῆς τῆς δημοτικῆς μας ποιήσεως καὶ φίλου τῶν περισσοτέρων Ἑπτανησίων λογίων καὶ λογοτεχνῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἐγνώρισε καὶ προσωπικῶς ἐν Κερκύρᾳ, κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς ἐκεῖ ἐξορίας του, ἔνεκα τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν του.

Μεταξὺ τῶν καταλοίπων τούτων ὑπάρχει καὶ ὀγκώδης ἀλληλογραφία τοῦ Θωμαζαίου μετὰ διακεκριμένων Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς, ὡς οἱ Ἄννινος, Βαλαωρίτης, Βικέλας, Μαζαράκης, Μαρκοράς, Μουστοξύδης, Σιγούρος, Τερετσέτης, Τυπάλδος κ.ἄ. Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὴν μετὰ τὸν Θωμαζαίου καὶ Ἀννίνου ἀνέκδοτον μέχρι τοῦδε ἀλληλογραφίαν, ὡς καὶ ἄγνωστά τινα ποιητικὰ κείμενα τοῦ τελευταίου.

* *

Περὶ τοῦ Ἑπαμεινώνδου Γ. Ἀννίνου δὲν ἔχομεν πολλὰς πληροφορίας. Πρόκειται περὶ λογίου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τοῦ ὁποίου τὰ ποιήματα, κατὰ μέγα μέρος ἐθνικοῦ ἢ πολιτικοῦ περιεχομένου, παρουσιάζουν λίαν περιορισμένον ἐνδιαφέρον καὶ ἔτι μᾶλλον περιορισμένην καλολογικὴν ἀξίαν. Περὶ αὐτοῦ ὁ Τσιτσέλης γράφει τὰ ἑξῆς ὀλίγα: « Ἄννινος Ἑπαμεινώνδας. Δημοσιογράφος καὶ ποιητής· α΄) Ἡ πτώσις τοῦ Ἀρχαδίου· β΄) Σύντομος σκιαγραφία τῆς δουλείας καὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰταλίας· γ΄) Ὁ ἔθελον-τῆς τῆς Κρήτης, δρᾶμα 1869. Πάντα ἐν Κεφαλληνίᾳ »². Ὁ Ραγκαβῆς, ἀσχο-

1. Βλ. Γ. Θ. Ζώρα, Ἑπτανησιακὰ Μελετήματα, Σπουδαστήριον Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τόμ. Β', Ἀθῆναι 1959, σελ. 248 ἐπ.

2. Ἡλία Τσιτσέλη, Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν

λούμενος γενικώτερον περὶ τῆς οἰκογενείας Ἀννίνων, ἀναγράφει ὡς ἀκριβῆ ἡμερομηνίαν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἐπαμεινώνδου τὴν 7 Μαΐου 1842, ἀρκοῦμενος κατὰ τὰ λοιπὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ὑπὸ τοῦ Τσιτσέλη παρεχομένας πληροφορίες¹.

Τοῦ Ἐπαμεινώνδου Ἀννίνου σφύζονται πέντε ἐπιστολαί, ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν Θωμαζαῖον, καὶ μία τοῦ τελευταίου, δι' ἧς ἀπαντᾷ εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ Ἀννίνου. Εἰς τὰς ἐπιστολάς ταύτας ὁ Κεφαλλὴν ποιητής, ἐκφράζων τὴν πρὸς τὸν Δαλματὸν λόγιον βαθυτάτην ἐκτίμησιν καὶ θαυμασμόν του, ἀναγγέλλει τὴν κατὰ καιροῦς ἀποστολὴν ποιητικῶν συλλογῶν του καὶ παρακαλεῖ νὰ τύχῃ εὐμενοῦς προσοχῆς, εἰ δυνατόν δέ, νὰ μεταφρασθοῦν τὰ ἔργα του εἰς τὴν ἰταλικήν. Τέλος, ἀποστέλλει καὶ ποιήματά του εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν, μὲ τὴν παράκλησιν νὰ δημοσιευθῇ εἰς τοπικὴν ἐφημερίδα. Ἐν τῇ ἀπαντήσῃ του, ὁ Θωμαζαῖος εὐχαριστεῖ διὰ τὴν φιλόφρονα ἀποστολὴν ποιητικῶν ἔργων.

Ἀπασαί αἱ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιστολαὶ ἀπεστάλησαν κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1867 μέχρι τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1872, ἔχουν δὲ γραφῇ εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀννίνος ἐχειρίζετο εὐχερῶς².

Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἀννίνου ἐγράφη τὴν 8ην Ἰανουαρίου 1867. Ὁ ἀποστολεὺς, ἀφοῦ πρῶτον ἐκφράζει τὴν πρὸς τὸν Θωμαζαῖον βαθεῖαν ἐκτίμησίν του, προσθέτει ὅτι ἐθεώρησεν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν πρόσφατον ποιήματά του, ἀναφερόμενον εἰς τὸ ὀλοκαύτωμα τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου τῆς Κρήτης³, τοῦ ὁποίου τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν σημασίαν θεωρεῖ οὐχὶ κατωτέραν τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν « Ἐλευθέρων πολιορκημένων » τοῦ Μεσολογγίου. Βεβαιῶν ὅτι ἡ νεωτέρα ἱστορία δὲν θὰ παραλείψῃ νὰ ἀναφέρῃ εὐφύμως ὅσους εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, παρακαλεῖ θερμῶς τὸν Δαλματὸν φιλέλληνα ὅπως τοῦ γνωρίσῃ τὰς περὶ τοῦ ποιήματος ἐντυπώσεις του καὶ τοῦ ὑποδείξῃ τυχὸν σφάλματα πρὸς διόρθωσιν.

Ἡ ἐπιστολὴ ἐν μεταφράσει ἔχει ὡς ἑξῆς :

καὶ λαογραφίαν τῆς νήσου Κεφαλλήνιας, Τόμος πρῶτος, Βιογραφικά, Οἶκων ἱστορίαι, Δημοσιεύματα, Ἐν Ἀθήναις 1904, σελ. 844.

1. Eug. Rizo Rangabè, Livre d'Or de la Noblesse Ionienne. Vol. II Cephalonie : 1. Athènes 1926, σελ. 13 - 39 (Περὶ τῆς οἰκογενείας Ἀννίνου). Ἐν σελ. 23, βλ. ἀριθ. 278. *Eraminonda*, nè le 7 mai 1842, Journaliste et Poète. Il publia à Céphalonie son poème « La chute d'Arcadi », une étude sur la Renaissance de l'Italie et un drame en 1869, intitulé « Le volontaire en Crète » (Cicelli 844).

2. Σφάλματά τινα, ὀφειλόμενα προφανῶς εἰς ἀβλεψίαν, διωρθώσαμεν σιωπηρῶς.

3. Τὸ ὀλοκαύτωμα τῆς μονῆς Ἀρκαδίου ἐγένετο τὴν 8ην Νοεμβρίου 1866.

Ἑλλὰς

Κεφαλληνία, Ἀργοστόλιον, 8 Ἰανουαρίου 1867.

Ἐντιμότητε Κύριε

Γνωρίζων τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, δι' ὧν κοσμεῖσθε ἐν τῷ μέσῳ τῶν φώτων, τὰ ὅποια διὰ τῶν πολυτιμοτάτων ἔργων σας, διασκορπίζετε συνεχῶς εἰς τὸ κοινόν¹, ἐθεώρησα καθήκόν μου νὰ σᾶς ἀποστείλω τὸ συνημμένον ἐπικὸν ποίημα, περιγράφον τὸ ἡρωϊκὸν γεγονός τοῦ Ἀρχαδίου², μονῆς τῆς Κρήτης, τὸ ὅποιον ἔλαβε χώραν τελευταίως καὶ προυξένησε μέγαν θόρυβον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ τὸ ὅποιον, ἔχον οὐχὶ μικροτέραν σημασίαν τῶν γεγονότων τοῦ Μεσολογγίου, δικαίως ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν τοῦ Κόσμου καὶ τὰς συμπαθείας πάντων τῶν πολιτισμένων λαῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα³, ἀναξιοπαθοῦσαν ἔναντι μιᾶς ἐπιμόνου Διπλωματίας, μὴ συγκινουμένης ἐκ τοῦ παγκοσμίου ἐνθουςιασμοῦ.

Ἡ νεωτέρα ἱστορία θὰ ἀναγνωρίσῃ ἀσφαλῶς τὰς γενναίας πράξεις πάντων τῶν ξένων, οἵτινες εὐγενῶς συνέδραμον, ὥς καὶ πάντων οἵτινες θὰ συνδράμουν εἰς τὸ μέλλον τὴν μεγάλην ὑπόθεσιν τοῦ Ἑθνους μας.

Αἱ δάφναι τῆς Ἀθανασίας θὰ εἶναι ἐς αἰεὶ θαλεραί, ὥς θαλερὰ εἶναι ἡ ὑπαρξὶς τοῦ Αἰωνίου.

Δεχθῆτε, λοιπόν, Κύριε, τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους μου, γραμμένους εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, σᾶς παρακαλῶ δὲ νὰ μοῦ γνωρίσητε τὴν ἐντύπωσίν σας⁴, ἵνα διορθώσω ὅσα σφάλματά μου δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἀνεύρω ὁ ὕδιος.

Ἐχω τὴν τιμὴν

νὰ εἶμαι ταπεινότετος καὶ εὐλαβέστατος δοῦλος

Ἑπαμεινώνδας Ἄννινος⁵

1. Τὴν βαθυτάτην τοῦ ἐκτίμησιν πρὸς τὸν Θωμαζαῖον ὁ Ἄννινος διατυπώνει καὶ εἰς ἄλλας ἐπιστολάς του.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ποιήματός του « Ἡ πῦσις τοῦ Ἀρχαδίου », δημοσιευθέντος ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ 1866 (βλ. Ἡ λ ί α Τ σ ι τ σ έ λ η, Κεφαλληνιακά Σύμμικτα, ἐνθ' ἄν.).

3. Ὡς γνωστὸν ἡ ἀνατίναξις τῆς μονῆς τοῦ Ἀρχαδίου εἶχε μεγάλην ἀπήχησιν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ ἐκίνησε τὸν γενικὸν θαυμασμόν.

4. Ὁ Ἄννινος καὶ εἰς ἄλλας ἐπιστολάς του, ἀποστέλλων ἔργα του πρὸς τὸν Θωμαζαῖον, ζητεῖ ἐπιμῶνας, ὅπως τύχῃ προσοχῆς καὶ εὐμενοῦς κρίσεως ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἰταλοῦ φιλόλογου.

5. Ἰδοὺ τὸ καίμενον τοῦ Ἰταλικοῦ πρωτοτόπου :

Grecia

Cephalonia, Argostoli, 8 Gennaio 1867

Onorevole Signore

Non ignorando i nobili sentimenti che vi adornano in mezzo ai lumi che ogni giorno colle vostre preziosissime opere spargete al pubblico, ho stimato mio dovere di mandarvi il presente poema epico che descrive il fatto eroico dell'Arcadi convento della Candia, che ultimamente ebbe luogo, e che ha fatto tanto chiasso in Europa, e il quale, non essendo minore di quello di Messo-

Εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἐπιστολὴν τοῦ 'Αννίνου, ὁ Θωμαζαῖος, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ ἀμέσως, διὰ βραχείας ἐπιστολῆς, δι' ἧς, ἀντὶ ἄλλης κρίσεως, περιορίζεται νὰ ἐπαινέσῃ τὴν πρωτοβουλίαν ἐνὸς τέκνου τῆς Κεφαλληνίας (τῆς νήσου, ὅπως λέγει, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἦχεῖ εἰς τὰ ποιήματα τοῦ 'Ομήρου), ὅπως ἐξάρῃ τὰ ἡρωϊκὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα διεδραματίσθησαν εἰς τὴν Μεγαλόνησον Κρήτην (τῆς νήσου, τῆς ὁποίας αἱ παλαιόταται παραδόσεις συμβολίζουν ταυτοχρόνως καὶ ἕνα νέον πολιτισμόν).

'Η ἐπιστολὴ τοῦ Θωμαζαίου ἔχει ἐν μεταφράσει ὡς ἑξῆς:

Ἀξιότιμε Κύριε

'Απὸ τὴν νῆσον, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἦχεῖ εἰς τοὺς στίχους τοῦ 'Ομήρου¹ ἀρμόζει ὅπως μία ἔκφρασις ἀγάπης πετάξῃ μὲ τὰς πτέρυγας τῆς ποιήσεως πρὸς τὴν νῆσον, τῆς ὁποίας αἱ παλαιόταται παραδόσεις συμβολίζουν νέον πολιτισμόν², ὅστις μεταδίδεται πρὸς τὴν 'Ανατολὴν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξαπλοῦται πρὸς τὴν Δύσιν. Αἱ ἀναμνήσεις τῆς Κρήτης εἶναι καὶ τῆς 'Ιταλίας ἀναμνήσεις, εἰς δὲ τὰς ἀναμνήσεις ἀνθίζουν καὶ αἱ ἑλπίδες.

Αὕτη εἶναι ἡ εὐχὴ τοῦ εἰς ὑμᾶς

ἀφωσιωμένου

Θ(ωμαζαίου)³

Πρὸς τὸν Κύριον

'Επαμεινώνδαν "Αννινον, Κεφαλλήνα

διὰ τοὺς Στίχους του πρὸς τὴν Κρήτην

29 'Ιανουαρίου 1867⁴.

longhi, ha giustamente tirato l'ammirazione del Mondo e le simpatie di tutti i popoli civilizzati verso la Grecia sventurata innanzi ad una insistente Diplomazia che non si commove dall'entusiasmo universale.

La nuova Storia certamente riconoscerà e gli atti generosi di tutti i stranieri che hanno sì nobilmente cooperato, come di tutti quelli che serviranno la grande causa della nostra nazionalità.

Le lauree dell'Immortalità saranno sempre floride, com'è florida l'esistenza dell'Eterno.

Ricevete, dunque, o Signore, questi miei pochi versi scritti nella lingua greca popolare, e la prego di comunicarmi la vostra impressione per correggere i miei errori che io non posso scoprire.

Ho l'onore di essere

Umilissimo e devotissimo servitore

Epaminonda G. Anino.

1. 'Εννοεῖται ἡ νῆσος Κεφαλληνία.

2. 'Εννοεῖται ἡ νῆσος Κρήτη.

3. Τὸ χειρόγραφον εἶναι τὸ πρόχειρον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Θωμαζαίου.

4. 'Ιδοὺ τὸ χείμενον τοῦ ἰταλικοῦ πρωτοτύπου:

Preg. Sig.

Dall'isola il cui nome risuona nel verso d'Omero giovā che una parola

Ἡ δευτέρα ὀλιγόστιχος ἐπιστολὴ τοῦ Ἀννίνου ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀποστολὴν νεωτέρου ἔργου του, καὶ ἔχει ἐν μεταφράσει ὡς ἑξῆς:

Κεφαλληνία, 3 Ἰουλίου 1867

Ἀξιότιμε Κύριε

Βέβαιος περὶ τῶν φιλευθέρων καὶ ἀγνῶν αἰσθημάτων σας, ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς τὸ συνημμένον ἔργον, τὸ ὁποῖον συνέγραψα εἰς Κεφαλληνίαν καὶ ἐδημοσίευσα εἰς Ἀθήνας¹, ἀναμένω δὲ τὴν εἰλικρινῇ καὶ φωτισμένην κρίσιν σας. Δεχθῆτε τὴν βαθεῖαν ὑπόληψιν

τοῦ πρὸς ὑμᾶς εὐλαβεστάτου
Ἐπαμεινώνδου Γ. Ἀννίνου².

Ἐν τῇ τρίτῃ ἐπιστολῇ, ὁ Ἀννίνος ἀναφέρει, ὅτι ἀπέστειλε πρὸς τὸν Θωμαζαῖον μελέτην του ἀφορῶσαν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ταυτοχρόνως δὲ ὅτι ἀποστέλλει καὶ ἀνέκδοτον ποίημα εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν, μὲ τὴν θερμὴν παράκλησιν, ὅπως ὁ Θωμαζαῖος φροντίσῃ διὰ τὴν δημοσίευσίν του εἰς ἰταλικὴν ἐφημερίδα φιλελευθέρων ἀρχῶν. Ἐν μεταφράσει ἡ ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

d'affetto voli sull'ali del canto all'Isola le cui tradizioni antichissime simboleggiano una nuova civiltà che si comunica all'Oriente e si propaga via via all'Occidente. Le memorie di Candia son anche memorie Italiane; e dalle memorie fioriscono le speranze.

Quest'è l'augurio del suo

Dev.

T.(ommaseo)

Al. Sig.

Epaminonda Annino Cefaleno

pei suoi Versi a Candia

29 del 67

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ἔργου: «Ὁ Ναπολέων Γ' καὶ ἡ Ἀνατολή. Ποίημα ἀπευθυνθὲν μετ' ἐπιστολῆς γαλλιστὶ συνταχθείσης καὶ πρὸ ἡμερῶν διαβιβασθείσης πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν Ὑπουργὸν τῆς Γαλλίας κύριον Μουτιέρον ὑπὸ Ἐπαμεινώνδου Γ. Ἀννίνου, Κεφαλλήνος. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Β. Μωραϊτίνῃ 1867». Τὸ ποίημα ἀφιερῶται πρὸς τὸν «μέγαν Οὐγκώ» ἐν ἀρχῇ δημοσιεύονται «Προλεγόμενα», γραφέντα ἐν Ἀργοστολίῳ Κεφαλληνίας, τῇ 6 Ἰανουαρίου 1867.

2. Ἴδου τὸ κείμενον τοῦ πρωτοτύπου:

Cefalonia, 3 Luglio 1867

Pregiatissimo Signore

Non dubitando dei di Lei liberali e puri filellenici sentimenti, mando a Lei il presente lavoro, che ho composto a Cefalonia e pubblicato in Atene, ed aspetto il di Lei retto e illuminato giudizio.

Gradisca il profondo rispetto del

Suo devotissimo

Epaminonda G. Anino

Κεφαλληνία

Ἀργοστόλιον, 1 Φεβρουαρίου 1869

Ἀξιότιμε Κύριε

Ἐκτιμῶν τὰ ἀνθρωπιστικὰ αἰσθήματα καὶ τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν περὶ μιᾶς κοινωνικῆς ἀναμορφώσεως τῶν λαῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα σεῖς ἐμπνεόμενος διαπρέπετε εἰς τὴν ὡραίαν γῆν τῆς Ἰταλίας, ὑπὸ τὸν εὐεργετικὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας καί, ὥς μέλισσα, εἰς τὸν χαριέστερον κῆπον τῆς οἰκουμένης, συλλέγετε τὰ εὐγενέστερα ἄνθη τῆς σοφίας διὰ τὸ μέγα ἔργον τοῦ πολιτισμοῦ¹, σᾶς ἀποστέλλω δοκίμιόν μου, τὸ ὁποῖον ἔγραψα τελευταίως εἰς ἑλληνικὴν δημοτικὴν, περὶ καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς², ἀναμένω δὲ τὴν ἐπ' αὐτοῦ γνώμην σας³.

Πρὸ μηνὸς περίπου ἀπέστειλα πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος *La Nazione*⁴ βραχὺ ποίημα, φέρον τὸν τίτλον «Ὁ θρῆνος τῆς Ἑλλάδος»⁵ καὶ φρονῶ ὅτι θὰ ἐλήφθῃ ἐν τούτοις, παρὰ τὰς προσδοκίας μου, δὲν εἶδα ἀκόμη νὰ δημοσιεῖται τοῦτο εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν ἐφημερίδα.

Εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ πιστεύσω ὅτι *La Nazione* τῆς Ἰταλίας δὲν ἐπιτρέπει οὔτε κἂν τὸν θρῆνον τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν παροῦσαν κρίσιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων;

Ἀποστέλλω συνημμένως ἀντίγραφον τοῦ ποιήματος τούτου, λαμβάνω δὲ τὸ θάρρος νὰ σᾶς παρακαλέσω θερμῶς, ὅπως φροντίσῃτε διὰ τὴν δημοσίευσιν εἰς ἐφημερίδα, γνωστὴν διὰ τὰς ὑγιεῖς καὶ φιλευθέρως ἀρχάς της⁶.

Ὁ πρὸς ὑμᾶς εὐλαβέστατος

Ἐπαμεινώνδας Ἄννινος⁷.

1. Κατὰ τὸ σύνθηδες, ὁ Ἄννινος ἀρχίζει τὴν ἐπιστολὴν του μὲ ἔπαινον διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ φιλογολικὸν κῦρος τοῦ Θωμαζαίου.

2. Πρόκειται περὶ μελέτης κοινωνικοῦ καὶ νομικοῦ χαρακτῆρος, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ Ἄννινος (τὴν μελέτην ταύτην δὲν εἶδον).

3. Ὁ Ἄννινος ζητεῖ, ὡς συνήθως, κρίσιν τοῦ Θωμαζαίου περὶ τοῦ ἔργου του, ἐπαναλαμβάνων καὶ πάλιν τὴν πρὸς αὐτὸν βαθυτάτην ἐκτίμησίν του.

4. *La Nazione*, γνωστὴ ἐφημερίς τῆς Φλωρεντίας, ἐκδιδομένη συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1859 καὶ θεωρουμένη ἐκ τῶν ἐγκυροτέρων φύλλων τῆς Ἰταλίας.

5. Τὸ ποίημα, τὸ ὁποῖον ἔχει γραφῇ Ἰταλιστῇ, ὑπὸ τὸν τίτλον «*Il lamento della Grecia*», δημοσιεύομεν κατωτέρω.

6. Ἀγνοοῦμεν ἂν ὁ Θωμαζαῖος ἔκρινε τὸ ποίημα ἀξίον δημοσιεύσεως καὶ ἂν τελικῶς τοῦτο ἐδημοσιεύθῃ ποτέ.

7. Ἰδοὺ τὸ ἰταλικὸν κείμενον τῆς ἐπιστολῆς:

Cefalonia

Argostoli, 1 febbrajo 1869

Pregiatissimo Signore

Apprezzando i sentimenti d'umanità e la sublime idea d'una riforma sociale delle genti, da cui ella ispirata brilla nel bel suolo d'Italia sotto il benefico sole della libertà, come un'ape nel più delizioso giardino del mondo, rac-

Μετὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ὁ Ἄννινος ἀποστέλλει πρὸς τὸν Θωμαζαῖον ἰταλιστὶ γραφὲν ποίημά του ὑπὸ τὸν τίτλον « Il lamento della Grecia » (δὴλ. Ὁ θρῆνος τῆς Ἑλλάδος). Ἐν αὐτῷ ὁ ποιητὴς ἐξαίρει ἐν πρώτοις τὸν ἡρωϊσμὸν καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα τῆς Ἑλλάδος, ἥτις, μόνη καὶ ἐγκαταλελειμμένη, ἠγωνίσθη κατὰ τῆς τυραννίας καί, θραύσασα τὰ δεσμά, ἀπέκτεινε τὴν ἐλευθερίαν της. Ἐν συνεχείᾳ πλέκει τὸ ἐγκώμιον τῶν Ἰονίων νήσων, αἵτινες διακριθεῖσαι πάντοτε διὰ τὰς ὑψηλὰς ἀρετὰς των, κατάρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἑνωσίν των μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Ἀναφερόμενος, τέλος, εἰς τὴν Κρήτην, ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων αὐτῆς, καταφέρεται κατὰ τῆς τυραννίας καὶ περιγράφει τοὺς πόνοους, τὰ δάκρυα ὡς καὶ τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον χύνεται ἀφθόνως ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Τὸ ποίημα ἐγράφη τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1868. Ὁ Ἄννινος τὸ ἀπέστειλεν ἀμέσως πρὸς τὴν γνωστὴν ἐφημερίδα τῆς Φλωρεντίας La Nazione μὲ τὴν παράκλησιν τῆς δημοσιεύσεως. Ἐπειδὴ ὅμως παρῆλθεν ὁλόκληρος μὴν ἄπρακτος, ὁ Ἄννινος ἀπέστειλεν ἀντίγραφον τοῦ ποιήματος πρὸς τὸν Θωμαζαῖον, πρὸς τὸν ὁποῖον, παραπονούμενος διὰ τὴν στάσιν τῆς διευθύνσεως τῆς ἐφημερίδος, ἐκφράζει τὴν θερμὴν παράκλησιν, ὅπως ἐκεῖνος φροντίσῃ διὰ τὴν δημοσίευσιν εἰς ἄλλην ἐφημερίδα, φιλελευθέρων ἀρχῶν. Δὲν γνωρίζομεν ἂν ἡ ἐπιθυμία του αὕτη ἐπραγματοποιήθῃ, τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι δὲν ὑπάρχει σχετικὴ εὐχαριστήριος ἐπιστολή του, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τὸ ποίημα δὲν εἶδε τότε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Διὸ καὶ δημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ κείμενον διὰ τὴν ἱστορικὴν μᾶλλον ἢ καλολογικὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν παρουσιάζει :

cogliendo i più delicati fiori della sapienza per la grande opera della civiltà, Le mando un saggio che ho ultimamente scritto, in greco moderno, sull'abolizione della pena di morte, ed aspetto la sua opinione.

Ora è quasi un mese che ho mandato alla Direzione del giornale La Nazione un poemetto intitolato « Il lamento della Grecia », e credo che lo abbiano ricevuto ; eppure non l'ho ancora visto pubblicato nel suddetto giornale contro le mie aspettative.

Mi è lecito di credere che la « Nazione » d'Italia non ammetta neppure il lamento della Grecia nella crisi attuale delle cose politiche ?

Inviando la inclusa copia di questo poemetto, prendo la libertà di pregarla caldamente di darlo ad inserirsi in qualche giornale accreditato per i suoi principii sani e liberali.

Il suo devotissimo
Epaminonda Anino

Il lamento della Grecia

*In mezzo alle tenebre
D'una orribil notte
Colle catene rotte
La Grecia si alzò.*

*Ha combattuto il barbaro
Sola, abbandonata!
Eppur la sventurata
La libert'acquistò;*

*Sente ancora i palpiti...
Versa amaro il pianto;
È doloroso il canto
Di lunga schiavitù.*

*E sue figlie Ionie
A loro madre unite,
Non sono mai pentite
Per un'alta virtù.*

*La Candia invoca l'anima
Del genere umano,
E colla Croce in mano
Commovete ogni cuor.*

*Odiata la tirannide,
Dai re soltanto amata,
Dai prodi disprezzata,
Reprime il Greco ancor...*

*Oimè! Fin quando vittime
Le creature umane?
Erranti e senza pane
Mendicheran qui e là?*

*Fin quando la ferocia
Sarà, sulla rovina
Del mondo la reina
Che il dritto detterà?*

*Oimè ! Fin quando i gemiti?
Del sangue i torrenti?
Torture e tormenti
Tanti faran tremar?*

*Non è per questi etereo
Mondo di luce pieno?
Non apre Dio il seno
Dal Suo stellato altar?*

*Non brilla il Sol ai martiri?
Non è respiro in essi,
O nell'inferno messi
Son questi per soffrir?*

*L'amara vita corrono
In questa valle oscura...
La libertade pura
Di Dio li fa gioir.*

*Allor gli allori prendono
Dal glorioso campo
Quando un celeste lampo
Li porta al Creator.*

*Di un sorriso angelico
Saran gli eroi ornati;
Magnanimi, beati
Di un'immortal splendor.*

Cefalonìa, 24 Dicembre 1868

Epaminonda Anino.

Ἡ τετάρτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἀννίνου ἐγράφη τὸ 1870 καὶ συνοδεύει τὴν ἀποστολὴν νέου ἀλληγορικοῦ-πολιτικοῦ ποιήματος, ὡς τὸ χαρακτηρίζει ὁ συγγραφεὺς, περιγράφοντας κατ' ἐξοχὴν τὸν διαρκή ἀγῶνα μεταξὺ τυραννίας καὶ ἐλευθερίας. Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ἐν μεταφράσει :

Κεφαλληνία, 8 Ἰουνίου 1870

Ἀξιότιμε Κύριε

Σᾶς ἀποστέλλω τὸ συνημμένον ἀλληγορικο-πολιτικὸν ποίημα, εἰς ἑλληνικὴν δημοτικὴν γλῶσσαν· φέρει τὸν τίτλον « Ἡ Ἐπίγειος Κόλασις »¹. Ἐν αὐτῷ σκιαγραφεῖται δι' ὀλίγων στροφῶν ἡ παρούσα κατάστασις πάντων τῶν πολιτισμένων Ἐθνῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς Ἑλλάδος, ταλαιπώρου καὶ πανταχόθεν προδοθείσης, ἐξαίρεται δὲ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ἀλληγορίας ὁ διαρκὴς ἀγὼν μεταξὺ τῶν δύο ἀρχῶν τῆς τυραννίας καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πνεύματος, ἐν γένει τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ Ἐπίγειος Κόλασις ἀφιεροῦται εἰς τοὺς παραβάτας τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ².

Ἀναμένω τὴν κρίσιν σας.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ εἰμὶ
λίαν ὑπόχρεως καὶ εὐλαβέστατος
Ἐπαμεινώνδας Ἄννινος³.

Ἡ τελευταία ἐπιστολὴ ἐγρᾶφη κατὰ μῆνα Αὐγούστιον τοῦ 1872. Ὁ Ἄννινος ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ γνωρίσῃ προσωπικῶς τὸν Θωμαζαῖον, τοῦ ὁποίου πλέκει καὶ πάλιν τὸ ἐγκώμιον⁴. Ἐν συνεχείᾳ ἀναγγέλλει τὴν ἀποστολὴν νέου σατιρικοῦ ποιήματός

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ἔργου: « Ἡ Ἐπίγειος Κόλασις, ποίημα ἀλληγορικοπολιτικὸν ὑπὸ Ἐπαμεινώνδου Ἄννινου. Ἐν Κεφαλληνίᾳ, τυπογραφεῖον « Ἡ Κεφαλληνία » 1870 ». Ἐν ἀρχῇ τοῦ ποιήματος ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἀφιέρωσις: « Πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Γῆς! Τοὺς τὸ φυσικὸν δίκαιον τῶν Ἐθνῶν καταπατοῦντας καὶ τὴν τύχην τῶν λαῶν ἐμπαίζοντας, ἀφιεροῦται ἡ Ἐπίγειος Κόλασις, ἵνα ποτὲ συναισθανθῶσι τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως. Ὁ συγγραψας ».

2. Βλ. προηγουμένην σημείωσιν.

3. Ἴδου τὸ ἰταλικὸν πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς:

Cefalonia, 8 Giugno 1870

Preg. Signore

Le mando il presente poema allegorico-politico in lingua greca popolare; è intitolato « Ἡ Ἐπίγειος Κόλασις ». In questo si dipinge in poche strofe lo stato attuale di tutte le nazioni civilizzate e particolarmente della Grecia sventurata, da per tutto tradita, e si rileva dal fondo dell'allegoria la lotta incessante fra i due principj della tirannia e della libertà e lo spirito, in generale, dell'umanità.

L'Inferno Terrestre è dedicato ai violatori della Legge di Dio.

Aspetto il suo giudizio

Ho l'onore di essere
il suo obbo e dev°
Epaminonda Anino

4. Ἀγνοοῦμεν ἂν ἐπραγματοποιήθη τότε ἡ συνάντησις αὕτη καὶ ἂν τελικῶς ὁ Ἄννινος εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ προσωπικῶς τὸν Θωμαζαῖον.

του, καταδικάζοντος τὴν κρατοῦσαν ὕλιστικὴν τάσιν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ παρακαλεῖ τὸν σοφὸν Δαλματὸν φιλέλληνα ὅπως, ἐκτιμῶν τὴν βαθυτέραν ἀξίαν, φροντίσῃ διὰ τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπέροχον ἰταλικὴν γλῶσσαν. Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ἔχει ἐν μετάφρασει ὡς ἀκολούθως :

Κεφαλληνία, Ἀργοστόλιον, 29 Αὐγούστου 1872

Ἀξιότιμε Κύριε

Πρὶν ἢ δημοσιεύσω ἔργα τινά, προτίθεται, ἂν αἱ οἰκογενειακαὶ μου ὑποθέσεις τὸ ἐπιτρέψουν, νὰ ἔλθω νὰ χαιρετίσω τὴν ὥραίαν Ἰταλίαν καὶ νὰ γνωρίσω τὴν ἀξιοσέβαστον πρόσωπικότητά σας, προικισμένην μὲ τὰ δύο σπάνια προσόντα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, τὰ ὅποια τελειοποιούμενα διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ βαθείας μελέτης τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας τῆς κοινωνίας, προοδεύουν ὁσημέραι ἐν οὐρανίᾳ ἁρμονίᾳ, ἵνα κληροδοτήσουν ἓνα τῶν σπουδαιοτέρων ἀγλαϊσμάτων τοῦ αἰῶνος¹. Ἐν τῷ μεταξύ σὰς ἀποστέλλω τὸ συνημμένον σατιρικὸν ποίημα, τιτλοφορούμενον « Ὁ Θεὸς τῆς Ἡμέρας »², τοῦ ὁποίου ἡθικὸς σκοπός, ὥς θὰ ἴδετε, εἶναι νὰ ἀνακόψῃ τὴν ἰσχυρὰν τάσιν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸν ὕλισμόν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι σεῖς, ἐκτιμῶντες, κατὰ τὸ σῦνηθες, τὴν ἡθικὴν τῶν ἔργων μου, δὲν θὰ παραλείψετε νὰ τὸ μετάφράσητε εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἡμιθέων, εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Πετράρχου, τοῦ Τάσσου, τοῦ Ἀριόστου, τοῦ Δάντου, μὲ τὸ ὕφος τοῦ Βοκκακίου, μὲ τὸ ὕφος τῆς καθαρωτέρας γλώσσης, περιφήμου διὰ τὴν εὐγένειαν, τὴν κυριολεξίαν καὶ τὴν ἀκρίβειαν, ιδιότητες αὗται εὐκρινεῖς εἰς τὴν ὑψίστην διάνοιαν τοῦ λογοτεχνικοῦ κόσμου, αἵτινες οὐδέποτε θὰ λησμονηθοῦν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν σας.

Ἀναμένω τὴν κρίσιν σας καὶ εἶμαι ἐγκαρδίως

ὁ ὑπόχρεως δοῦλός σας
Ἐπαμεινώνδας Ἀννίνος³.

1. Ἐννοεῖ αὐτὸν τὸν Θωμαζαῖον.

2. Πρόκειται περὶ σατιρικοῦ ποήματος τοῦ Ἀννίνου, καταδικάζοντος τὰς ὕλιστικὰς θεωρίας καὶ τάσεις τῆς ἐποχῆς του.

3. Ἰδού τὸ κείμενον τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἐπιστολῆς :

Cefalonia, Argostoli, 29 Agosto 1872 s.n.

Stimatissimo Signore

Prima di pubblicare varie opere, ho intenzione, se i miei affari domestici mi permetteranno, di venire a salutare la bella Italia, e conoscere la di lei rispettabile persona, la quale, dotata dei due rari requisiti della mente e del cuore, che perfezionati col studio assiduo e profondo nelle scienze e l'esperienza della società, progrediscono ancora in armonia celeste, per lasciare uno dei migliori ornamenti del secolo ; frattanto, le mando il presente poema intitolato « Ὁ Θεὸς τῆς Ἡμέρας » satirico, il cui scopo morale, come ella vedrà, è di arrestare la troppa tendenza dell'umanità al materialismo ; ora, non du-

Αὐταὶ εἶναι αἱ σφωδρόμενα ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀγγίνου πρὸς τὸν Θωμαζαῖον. Δύο ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τὸ 1874, ὁ Δαλματὸς φιλόλογος ἀπήρχετο διὰ παντὸς τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὶν ἢ ὁ Κεφαλλὴν ποιητὴς καὶ θαυμαστής του δυνηθῇ νὰ τοῦ ἀποστείλῃ ἄλλην ἐπιστολὴν ἢ ἔργον του.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΖΩΡΑΣ

bito che ella, valutando, del solito, la moralità degli opuscoli, non mancherà di tradurlo nella lingua dei semidei, nella lingua di Petrarca, di Tasso, di Ariosto, di Dante col stile boccaccesco, col stile del più purgato linguaggio, rinomato per la sua eleganza, proprietà e precisione, qualità distinte nel sommo ingegno del mondo letterario, le quali non saranno mai dimenticate dalla Storia - Sua.

Aspetto il Suo giudizio e sono di cuore

Il Suo obbo servitore
Epaminonda Anino